

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/8/8/97

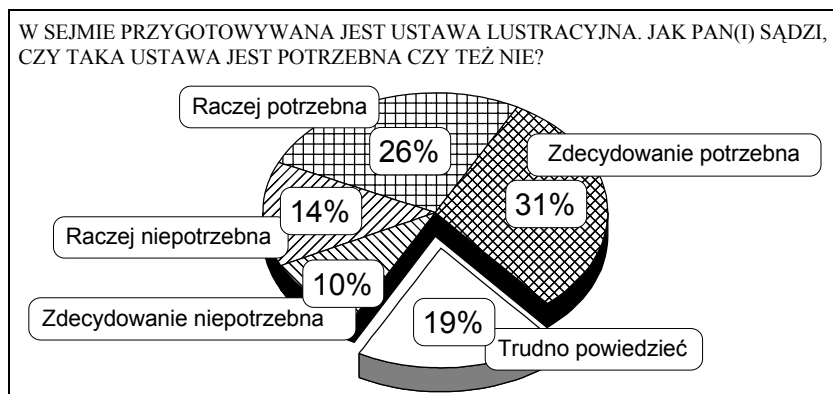
LUSTRACJA - PROBLEM SPOŁECZNY CZY GRA POLITYCZNA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W społeczeństwie dominuje przekonanie o potrzebie uchwalenia ustawy lustracyjnej.

- ◆ Lustracja jest dla Polaków ważna, ponieważ - zdaniem większości (74%) badanych - każdy obywatel powinien mieć dostęp do swoich akt w MSW. Ponad połowa (59%) ankietowanych sądzi, że jawne powinny być życiorysy polityków.
- ◆ Prawie połowa respondentów (47%) nie zgadza się na traktowanie lustracji jako gry politycznej. Opinia, że została ona wymyślona po to, aby oczernić i wyeliminować przeciwników politycznych, spotyka się obecnie ze znacznie większym sprzeciwem (o 17 punktów procentowych) niż trzy lata temu.
- ◆ Zdecydowana większość badanych opowiada się za obowiązkową lustracją przedstawicieli najwyższych władz wykonawczych i ustawodawczych, sądownictwa i prokuratury, a także innych urzędników wysokich szczebli, policjantów i oficerów wojska.
- ◆ Poddanie dziennikarzy obowiązkowej lustracji postuluje połowa (49%) ankietowanych, natomiast znacznie więcej respondentów (60%) domaga się lustracji osób pełniących kierownicze funkcje w telewizji.
- ◆ Dominuje (59%) opinia, że byli współpracownicy SB, pełniący obecnie ważne funkcje w państwie, powinni zostać usunięci ze swoich stanowisk. Jednak wraz z upływem czasu maleje społeczne poparcie dla stosowania tego rodzaju sankcji.

Mimo przemian ustrojowych, w Polsce nie doszło do rozliczenia okresu PRL. Losy lustracji świadczą o tym, jak trudne do zrealizowania jest to przedsięwzięcie. Po wielu nieudanych próbach rozwiązania problemu lustracji, w 1996 roku nastąpił pewien postęp w pracach nad nią. Nadzwyczajna komisja sejmowa zobowiązała się do końca grudnia przygotować projekt ustawy lustracyjnej, jednak towarzysząca jej działaniu atmosfera walki politycznej utrudnia zakończenie prac. W ostatnich miesiącach miały również miejsce dwa spektakularne wydarzenia bezpośrednio wiążące się z tą kwestią - wystąpienie grupy dziennikarzy z petycją do Sejmu w sprawie lustracji własnego środowiska oraz odrzucenie przez Senat, głosami koalicji SLD-PSL, projektu przygotowanej przez senatorów „Solidarności” ustawy „O jawności życia publicznego, archiwizacji i dokumentacji spraw wewnętrznych”. Obie te sprawy, a także doniesienia na temat prac komisji lustracyjnej nie pozostały zapewne bez wpływu na opinie Polaków w tej kwestii.

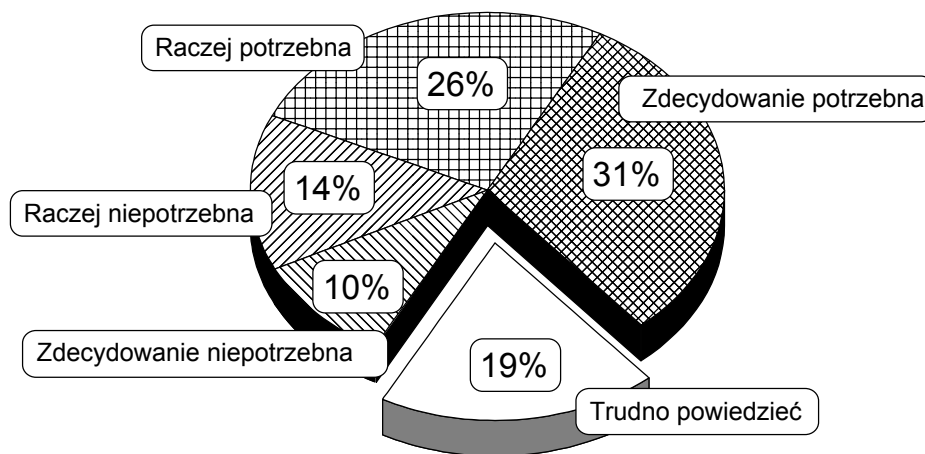
Przedmiotem grudniowego sondażu¹ był m.in. stosunek społeczeństwa do lustracji, oraz proponowany jej zakres. Chcieliśmy też zbadać, które ugrupowania polityczne postrzegane są jako sprzyjające lustracji, które zaś jako jej przeciwnie.

SPOŁECZNA POTRZEBA UCHWALENIA USTAWY LUSTRACYJNEJ

W społeczeństwie dominuje przekonanie o konieczności uchwalenia ustawy lustracyjnej, która umożliwi sprawdzenie, czy osoby pełniące obecnie ważne funkcje publiczne w państwie współpracowały w okresie PRL ze Służbą Bezpieczeństwa. Jedna czwarta ankietowanych uważa jednak taką ustawę za niepotrzebną.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (79), 12-17 grudnia ‘96, reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności kraju (N=1115).

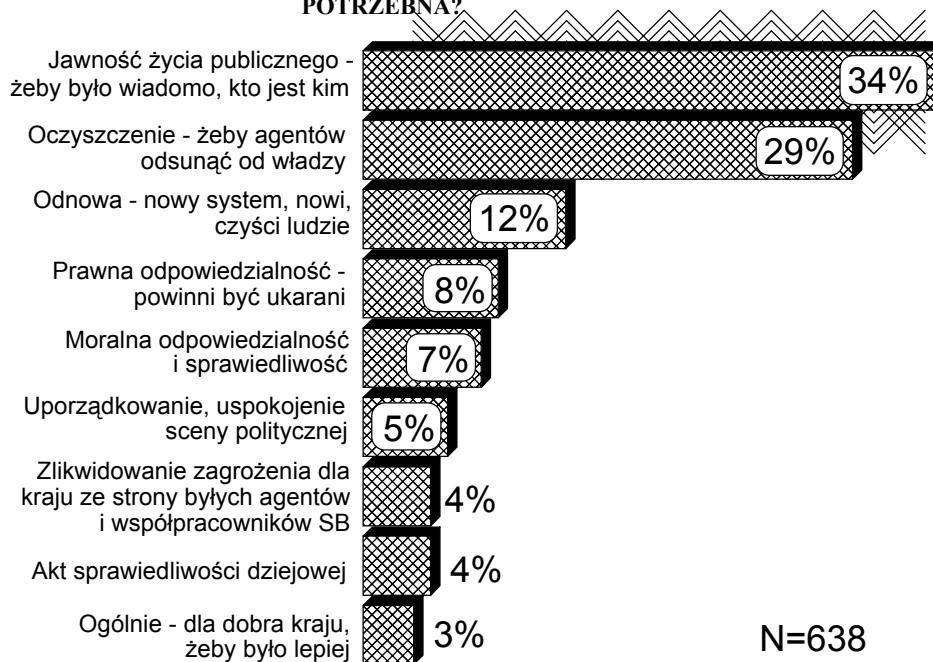
RYS. 1. W SEJMIE PRZYGOTOWYWANA JEST USTAWA LUSTRACYJNA, DZIĘKI KTÓREJ BĘDZIE MOŻLIWE SPRAWDZENIE, CZY OSOBY PEŁNIĄCE FUNKCJE PUBLICZNE W PAŃSTWIE WSPÓLPRACOWAŁY W OKRESIE PRL ZE SŁUŻBĄ BEZPIECZEŃSTWA (LUB BYŁY AGENTAMI SB). JAK PAN(I) SĄDZI, CZY TAKA USTAWA JEST POTRZEBNA CZY TEŻ NIE?

Zarówno tym respondentom, którzy opowiadają się za uchwaleniem ustawy lustracyjnej, jak i będącym przeciwnego zdania zadaliśmy pytanie otwarte z prośbą o uzasadnienie swojego stanowiska w tej sprawie.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, KTÓRZY UWAŻAJĄ, ŻE LUSTRACJA JEST POTRZEBNA

RYS. 2. DLACZEGO, PANA(I) ZDANIEM, USTAWA LUSTRACYJNA JEST POTRZEBNA?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli przytoczyć więcej niż jedno uzasadnienie.

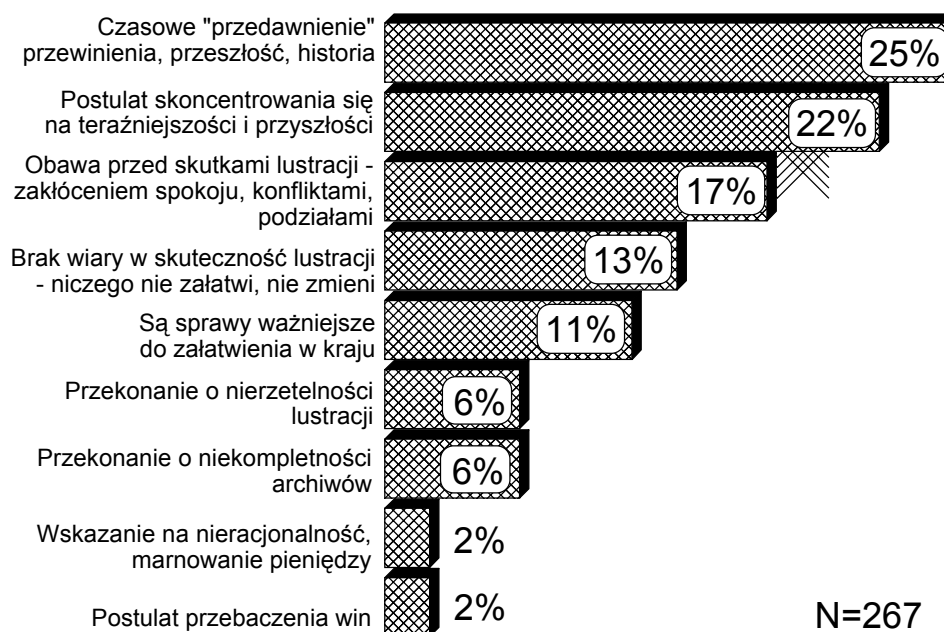
Uzasadniając potrzebę uchwalenia ustawy lustracyjnej ankietowani przede wszystkim podkreślają wartość jawności życia publicznego, licząc zapewne na to, że sprawdzone i ujawnione zostanie, kto był współpracownikiem SB. Akcentują również konieczność oczyszczenia życia politycznego z byłych agentów, odsunięcia ich od władzy. Wiąże się to z przekonaniem, że w nowym systemie powinna nastąpić odnowa elit rządzących, powinni to być ludzie o sprawdzonej przeszłości. Mniejszy nacisk w swych wypowiedziach respondenci kładą na konieczność pociągnięcia byłych współpracowników i agentów SB do odpowiedzialności prawnej, a także rozliczenia ich w imię moralności i sprawiedliwości. W tym kontekście pojawia się także utożsamianie lustracji z szeroko rozumianym aktem sprawiedliwości dziejowej. Nieliczni wyrażają nadzieję, że lustracja przyczyni się do uporządkowania, uspokojenia sceny politycznej oraz zlikwiduje zagrożenie dla kraju ze strony byłych agentów i współpracowników SB.

Przyjrzyjmy się, jak badani uzasadniają pogląd, że lustracja jest niepotrzebna.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, KTÓRZY UWAŻAJĄ, ŻE LUSTRACJA JEST NIEPOTRZEBNA

CBOS

RYS. 3. DLACZEGO, PANA(I) ZDANIEM, USTAWA LUSTRACYJNA JEST NIEPOTRZEBNA?

N=267

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli przytoczyć więcej niż jedno uzasadnienie.

W swoich wypowiedziach ankietowani przede wszystkim podkreślają czasowe „przedawnienie” faktów współpracy z SB mówiąc, że to przeszłość, którą należy pozostawić historykom. Wysuwają ponadto postulat skupienia się na przyszłości i teraźniejszości zamiast „grzebania ludziom w życiorysach”. Obawiają się także, że lustracja spowoduje zakłócenie społecznego spokoju, wywoła konflikty, podziały, a nawet może doprowadzić do bratobójstwa. W uzasadnieniach ankietowanych pojawia się także brak wiary w skuteczność lustracji, przekonanie, że niczego ona nie załatwi ani nie zmieni. Towarzyszy temu opinia, że procedura lustracyjna będzie nierzetelna, obejmie tylko niektóre osoby, a stan archiwów nie pozwoli na dotarcie do prawdy.

Wprawdzie ponad połowa Polaków uważa, że ustawa lustracyjna jest potrzebna, jednak w porównaniu z lutym '96, kiedy głośna była tzw. sprawa Oleksego i lustracja miała stosunkowo najsilniejsze poparcie społeczne², nieco zmalało (o 5 punktów) przekonanie, że jest to dziś w Polsce jeden z ważniejszych problemów, wymagający niezwłocznego rozwiązania. Przybyło natomiast (o 6 punktów) zwolenników poglądu, że interesuje się nią tylko grupka polityków. Obecnie opinia społeczna w tej kwestii jest wyraźnie podzielona.

Tabela 1

w procentach

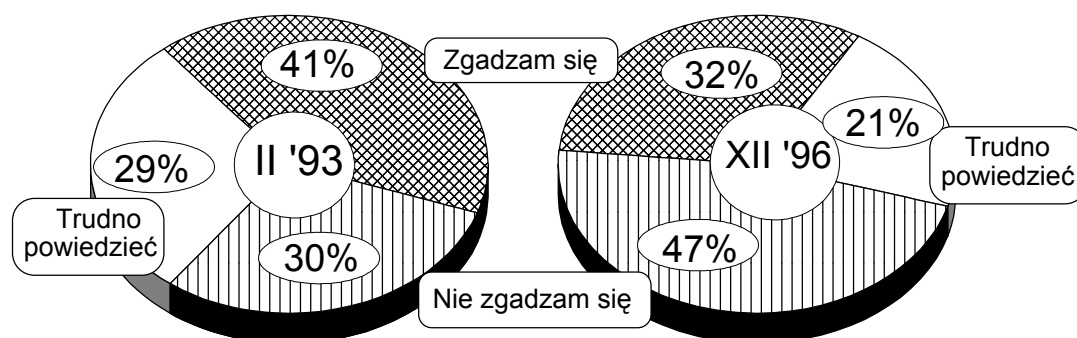
Czy uważa Pan(i), że:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	II '93	VI '94	II '96	XII '96
– lustracja jest dziś w Polsce jednym z ważniejszych problemów, który trzeba niezwłocznie rozwiązać	27	34	44	39
– lustracja to temat, którym interesuje się tylko mała grupka polityków	50	46	36	42
Trudno powiedzieć	23	20	20	19

Nie znaczy to jednak, że Polacy traktują lustrację wyłącznie jako grę polityczną. Prawie połowa badanych nie akceptuje stwierdzenia, że została ona wymyślona po to, aby oczernić i wyeliminować przeciwników politycznych.

² Por. komunikat CBOS „Lustracja - problem wciąż aktualny”, luty '96.

RYS. 4. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I), CZY TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCĄ OPINIĄ:

LUSTRACJA ZOSTAŁA WYMYŚLONA PO TO, ABY OCZERNIĆ I WYELIMINOWAĆ PRZECIWNİKÓW POLITYCZNYCH

W lutym '93 przeważał pogląd, że lustracja to gra polityczna. Obecnie znacznie więcej osób (o 17 punktów) niż wówczas nie zgadza się na takie jej rozumienie.

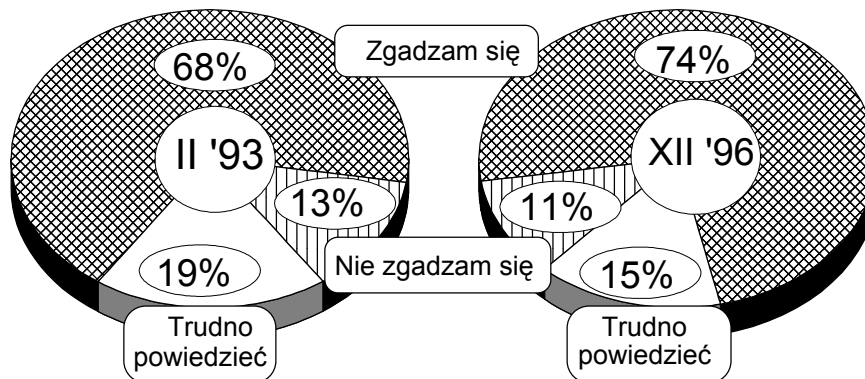
Czym więc jest lustracja dla Polaków, jakie wiążą z nią wartości i nadzieje?

LUSTRACJA A PRAWO DO INFORMACJI NA SWÓJ TEMAT, JAWNOŚCI ŻYCIA PUBLICZNEGO I POZNANIA PRAWDY

W świetle wyników okazuje się, że w związku z lustracją dla społeczeństwa najważniejsze jest prawo do uzyskania informacji na swój temat. Trzy czwarte respondentów uważa, że w Polsce, podobnie jak w byłej NRD, każdy obywatel powinien mieć dostęp do swoich akt w MSW. Za prawem takim ankietowani opowiadają się obecnie nieco częściej niż trzy lata temu.

RYS. 5. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCĄ OPINIĄ:

W POLSCE, PODOBNIIE JAK W BYŁEJ NRD, KAŻDY OBYWATEL POWINIEN MIEĆ DOSTĘP DO SWOICH AKT W MSW

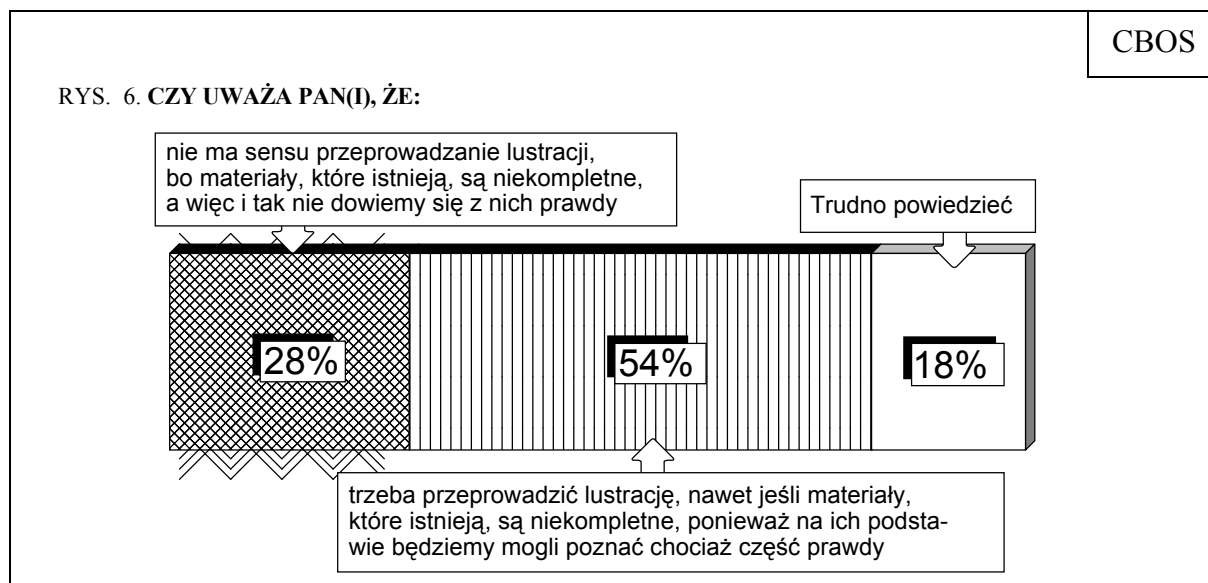
Wyraźnie zakorzeniona w społecznej świadomości jest również potrzeba jawności życia publicznego. Pod koniec ubiegłego roku (tak jak i na początku) 59% respondentów wyraziło przekonanie, że społeczeństwo ma prawo znać ze szczegółami życiorysy polityków. Przypomnijmy, że w uzasadnieniach potrzeb uchwalenia ustawy lustracyjnej ankietowani najczęściej podkreślali wartość jawności życia publicznego, mając zapewne nadzieję, że lustracja umożliwi sprawdzenie i ujawnienie, kto był współpracownikiem SB.

Tabela 2

w procentach

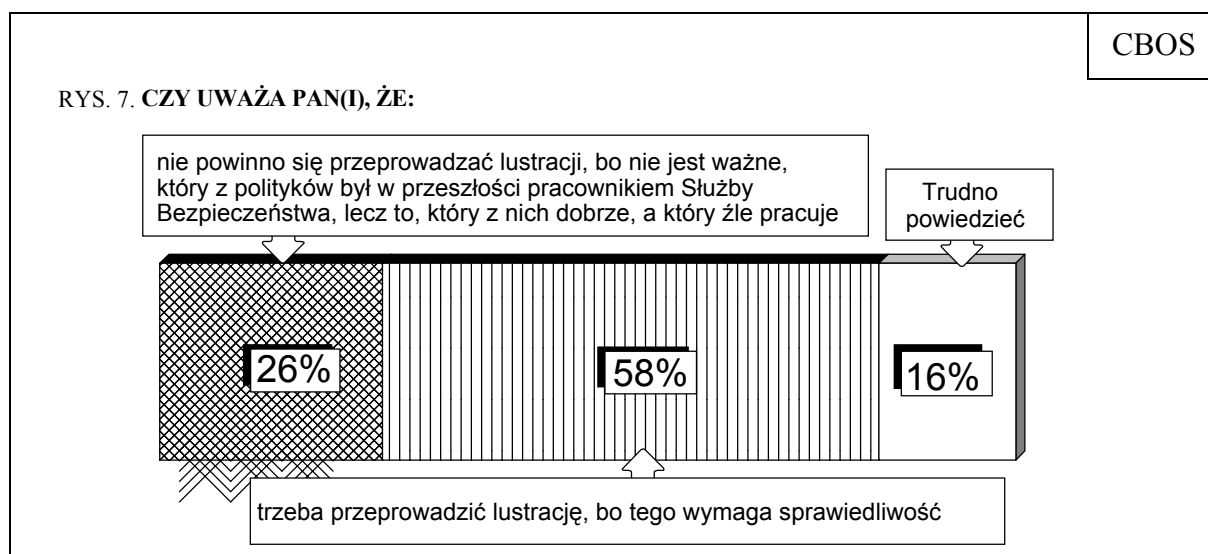
Czy uważa Pan(i) że:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	II '93	VI '94	II '96	XII '96
– społeczeństwo ma prawo wiedzieć o każdym szczególe z życiorysu polityka	53	52	59	59
– polityk nie musi ujawniać przed opinią publiczną wszystkich szczegółów swego życiorysu	29	34	30	29
Trudno powiedzieć	18	14	11	12

Równie silna jest społeczna potrzeba poznania prawdy. Argumentem na rzecz lustracji, wyrażanym przez ponad połowę respondentów, jest możliwość poznania choćby części prawdy. To, że materiały archiwalne mogą się okazać niekompletne, nie stanowi dla tych osób przeszkody w postulowaniu przeprowadzenia lustracji. Stan akt jest natomiast argumentem przeciw lustracji w przypadku ponad jednej czwartej (28%) badanych. Nie wierzą oni, że lustracja przeprowadzona na niepełnych materiałach umożliwi poznanie prawdy.

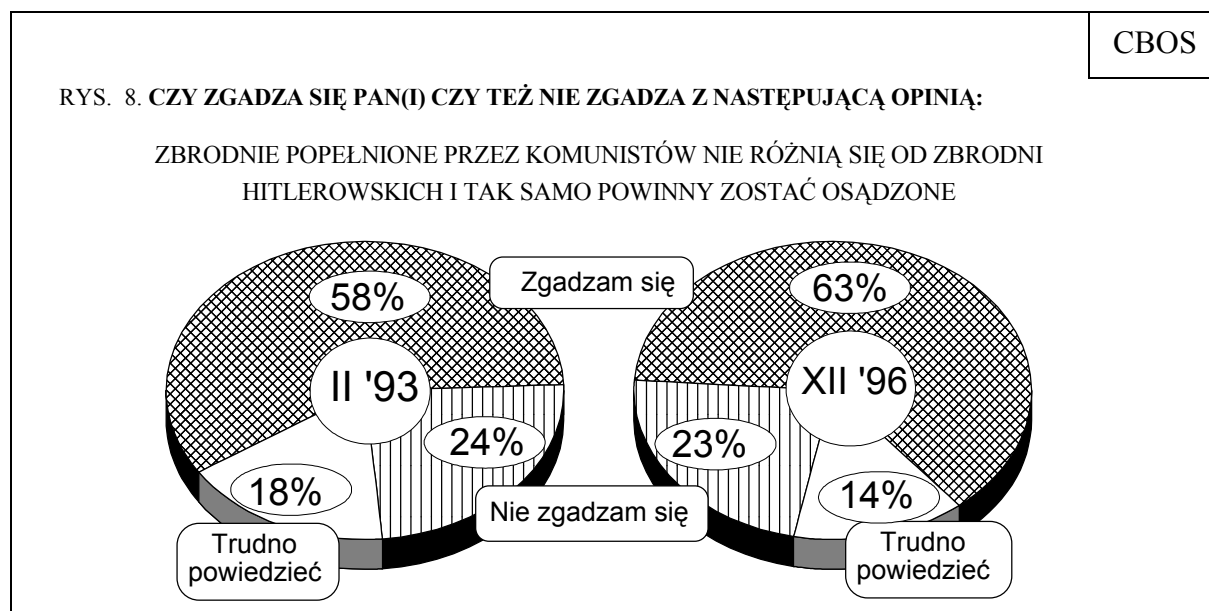

LUSTRACJA A ZADOŚCUCZYNIENIE SPRAWIEDLIWOŚCI

Lustracja, zdaniem badanych, nie tylko zapewnia jawność życia publicznego i realizację prawa do uzyskania informacji we własnych sprawach, a także prawa do poznania prawdy, ale dla ponad połowy Polaków jest również gwarantem zadoścuczynienia sprawiedliwości. Właśnie ze względu na sprawiedliwość postulują oni jej przeprowadzenie. Odmienną opcję przyjmuje o połowę mniej badanych (26%), powołując się na argument, że ważniejsze jest, który z polityków dobrze, a który źle pracuje, a nie to, czy w przeszłości byli pracownikami Służby Bezpieczeństwa.

Przywiązanie społeczeństwa do sprawiedliwości widać również w opowiedzeniu się większości ankietowanych (63%) za stwierdzeniem, że zbrodnie popełnione przez komunistów nie różnią się od zbrodni hitlerowskich i powinny zostać tak samo osądzone. Okazuje się, że obecnie jest więcej (o 5 punktów) niż trzy lata temu zwolenników takiego poglądu.

ZAKRES OBOWIĄZKOWEJ LUSTRACJI

Sprawdźmy więc, kto - według respondentów - powinien zostać poddany lustracji. Zdecydowana większość ankietowanych (około 80%) opowiada się za obowiązkową lustracją zarówno przedstawicieli najwyższych władz wykonawczych, a więc prezydenta, premiera (wicepremierów), ministrów (wiceministrów), jak i ustawodawczych - posłów i senatorów, a także sędziów i prokuratorów. Zdaniem trzech czwartych badanych, powinni jej również podlegać inni urzędnicy wysokich szczebli. Policjanci i oficerowie wojska są w tym kontekście wymieniani przez dwie trzecie ankietowanych. Ponad połowa badanych uważa, że lustracja powinna objąć wszystkich urzędników państwowych, a także radnych w gminie i dzielnicy oraz osoby pełniące funkcje kierownicze w bankach. Jedynie w odniesieniu do nauczycieli zdania respondentów są wyraźnie podzielone z niewielką przewagą opinii, że przedstawiciele tego zawodu nie powinni podlegać obowiązkowi lustracji.

Natomiast w związku ze wspomnianą wcześniej inicjatywą środowiska dziennikarskiego warto podkreślić, że za obowiązkową lustracją dziennikarzy opowiada się połowa społeczeństwa, natomiast znacznie więcej respondentów (60%) uważa, że powinny jej podlegać osoby pełniące kierownicze funkcje w telewizji.

Tabela 3 w procentach

Czy uważa Pan(i), że lustracji powinni obowiązkowo podlegać:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
– premier i wicepremierzy	82	9	9
– prezydent	81	10	9
– ministrowie i wiceministrowie	80	10	10
– posłowie i senatorowie	79	11	10
– sędziowie i prokuratorzy	79	11	10
– urzędnicy wysokich szczebli	75	14	11
– policjanci	65	23	12
– oficerowie wojska	64	23	13
– osoby pełniące kierownicze funkcje w telewizji	60	25	15
– wszyscy urzędnicy państwowi	57	31	12
– radni w gminie, dzielnic	56	32	12
– osoby pełniące funkcje kierownicze w bankach	56	30	14
– dziennikarze	49	35	16
– nauczyciele	40	46	14

Przy tak dużej jednomyślności w sprawie obowiązkowej lustracji osób pełniących ważne funkcje w państwie, nasuwa się pytanie, jakie konsekwencje przewiduje społeczeństwo wobec tych z obecnych prominentów, którym procedura lustracyjna udowodni współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa.

Okazuje się, że ponad połowa (59%) ankietowanych opowiada się za zwolnieniem ich z zajmowanych stanowisk. Jest to opinia, która od ponad dwóch lat dominuje w społecznej świadomości.

Tabela 4 w procentach

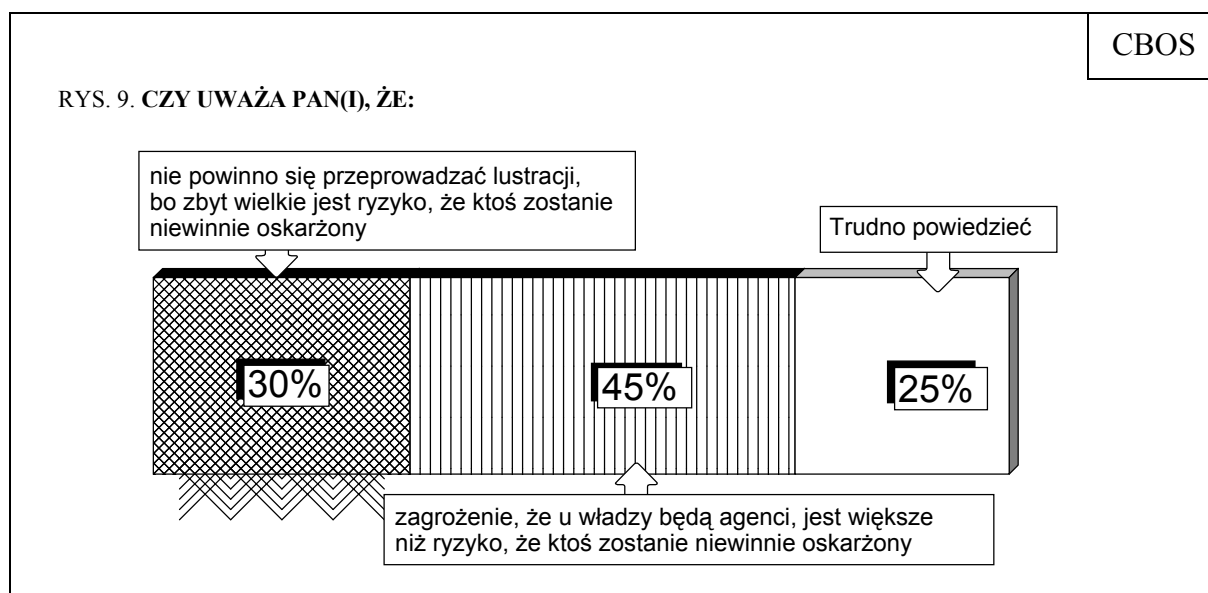
Czy uważa Pan(i), że osoby pełniące obecnie ważne funkcje w państwie, które w przeszłości współpracowały ze Służbą Bezpieczeństwa:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI '94	II '96	XII '96
- powinny zostać usunięte ze stanowisk	72	67	59
- nie powinny zostać usunięte ze stanowisk	15	17	23
Trudno powiedzieć	13	16	18

Należy jednak podkreślić, że wraz z upływem czasu spada liczba zwolenników zastosowania tego typu sankcji, rośnie natomiast odsetek osób przekonanych o tym, że byli współpracownicy SB pełniący obecnie ważne funkcje państwowe nie powinni być usuwani ze swych stanowisk. Opinię taką wyraża prawie jedna czwarta ankietowanych (23%). Wynika ona zapewne między innymi z deklarowanego przez jedną trzecią respondentów przekonania, że byli agenci SB, nawet jeśli zajmują wysokie stanowiska państwowe, nie są już w stanie szkodzić krajowi.

Tabela 5 w procentach

Czy uważa Pan(i) że:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	II '93	VI '94	II '96	XII '96
– byli agenci Służby Bezpieczeństwa, jeśli zajmują wysokie stanowiska państwowe, wciąż mogą szkodzić krajowi	47	44	52	48
– byli agenci Służby Bezpieczeństwa, nawet jeśli zajmują wysokie stanowiska państwowe, nie są już w stanie szkodzić krajowi	27	33	27	32
Trudno powiedzieć	26	23	21	20

Zauważmy jednak, że od trzech lat w społeczeństwie dominuje niezmiennie opinia przeciwna - o ciągłym zagrożeniu dla kraju ze strony prominentów, którzy współpracowali z SB. Przewaga tej opcji jest również wyraźnie widoczna, gdy respondenci opowiadają się za lustracją, gdyż uważają, że ryzyko oskarżenia kogoś niewinnego jest mniejsze niż zagrożenie, iż u władzy będą agenci (45%). Trzeba jednak pamiętać, że prawie jedna trzecia ankietowanych (30%) jest przeciwna lustracji właśnie ze względu na związane z nią niebezpieczeństwo krzywdzących oskarżeń.

LUSTRACJA W OBECNYM UKŁADZIE POLITYCZNYM

Znaczna część respondentów zapytanych o to, które - ich zdaniem - ugrupowania polityczne bądź osoby opowiadają się za przeprowadzeniem lustracji, które natomiast są temu przeciwnie, nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie.

Mimo to można uznać, że nakreślony przez ankietowanych obraz sceny politycznej jest w dużym stopniu zbieżny z tym, który uzyskaliśmy badając ich stosunek do lustracji. W świetle wyników sondażu okazało się, że za przeprowadzeniem lustracji opowiadają się przede wszystkim respondenci o poglądach prawicowych, którzy w wyborach parlamentarnych zamierzają głosować na AW „S” i ROP, a także elektorat Lecha Wałęsy z II tury wyborów prezydenckich. Wyraźnie mniej przychylni lustracji są badani określający swoje poglądy jako centrowe, potencjalni wyborcy Unii Wolności, a szczególnie zwolennicy Unii Pracy. Elektorat Polskiego Stronnictwa Ludowego zajmuje w tej sprawie często stanowisko bliższe reprezentowanemu przez Unię Pracy niż przez partnera koalicyjnego - Sojusz Lewicy Demokratycznej. Ankietowani o lewicowych poglądach politycznych oraz sympatycy SLD są

stosunkowo najbardziej przeciwni przeprowadzeniu lustracji, tak jak i wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego z II tury wyborów prezydenckich³.

Poniższe zestawienie pokazuje, jak respondenci postrzegają stosunek do lustracji poszczególnych ugrupowań politycznych i polityków.

Tabela 6

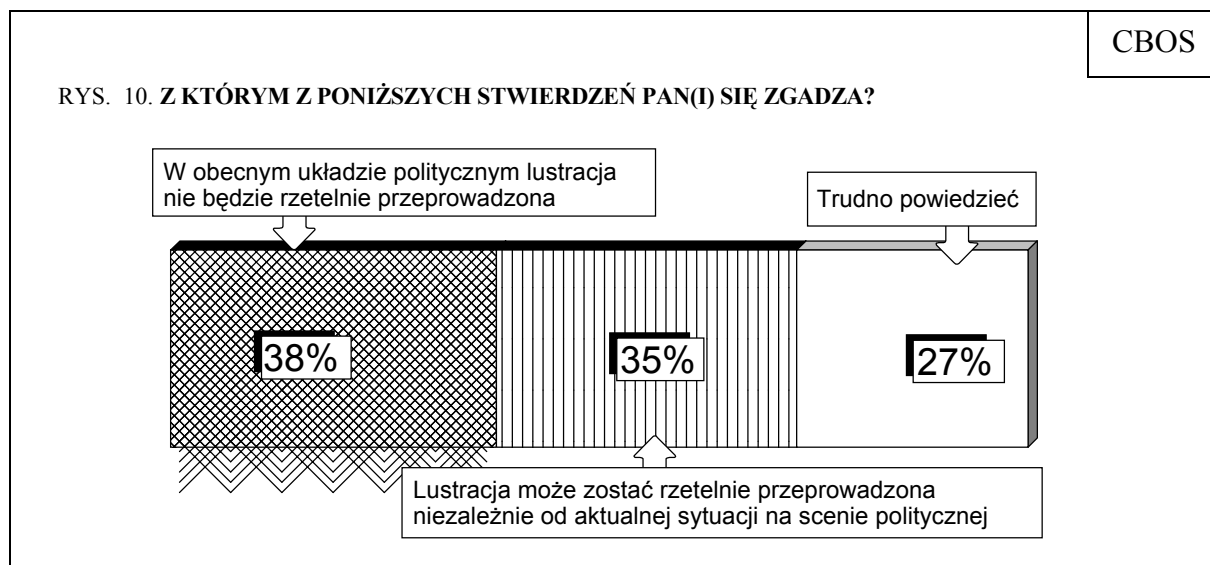
w procentach

Jak Pan(i) sądzi, które ugrupowania polityczne bądź osoby opowiadają się za przeprowadzeniem lustracji, a które są temu przeciwnie?	Za lustracją	Stosunek obojętny	Przeciw lustracji	Trudno powiedzieć
Akcja Wyborcza „Solidarność”	71	2	4	23
Ruch Odbudowy Polski	65	2	3	30
Były prezydent Lech Wałęsa	64	4	10	22
Unia Wolności	43	6	9	42
Unia Pracy	43	6	8	43
Polskie Stronnictwo Ludowe	34	10	17	39
Prezydent Aleksander Kwaśniewski	28	13	27	32
Sojusz Lewicy Demokratycznej	17	7	44	32

Zdaniem badanych, za przeprowadzeniem lustracji opowiadają się przede wszystkim ugrupowania z prawej strony sceny politycznej, a więc Akcja Wyborcza „Solidarność” i Ruch Odbudowy Polski, a także były prezydent Lech Wałęsa. Znacznie rzadziej badani postrzegają jako przychylne tej sprawie stanowisko Unii Wolności i Unii Pracy. Tylko jedna trzecia ankietowanych uważa, że Polskie Stronnictwo Ludowe opowiada się za lustracją. W przypadku stanowiska prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego opinie są podzielone, ponadto stosunkowo najczęściej jego stosunek do lustracji określany jest jako obojętny. Sojusz Lewicy Demokratycznej postrzegany jest natomiast jako ugrupowanie wyraźnie przeciwne sprawdzaniu przeszłości polityków.

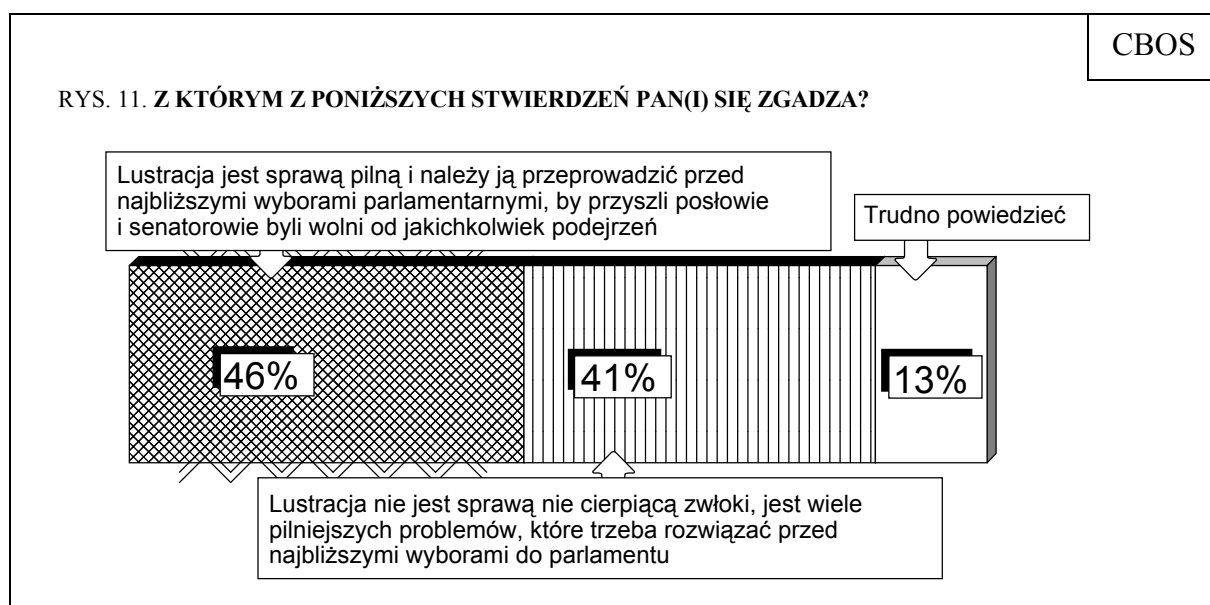
Jakie są więc, zdaniem badanych, szanse rzetelnego przeprowadzenia lustracji w obecnym układzie politycznym?

³ Pozostałe uwarunkowania stosunku do lustracji, poza poglądami politycznymi i preferencjami wyborczymi, nie zostały opisane, ponieważ zbyt dużo wskazań „trudno powiedzieć” uniemożliwia wiarygodną ich analizę. Respondenci najstarsi, mieszkańcy wsi, ludzie gorzej sytuowani, a także kobiety bardzo często, znacznie częściej niż inni, uchylają się od wyrażenia swojej opinii w sprawie lustracji. Trudności z udzieleniem odpowiedzi są ponadto silnie i systematycznie związane z wykształceniem ankietowanych - im jest ono niższe, tym więcej wskazań „trudno powiedzieć”.

Ponad jedna czwarta ankietowanych sygnalizuje trudności z udzieleniem odpowiedzi, pozostali zaś dzielą się na dwie niemal równoliczne grupy o przeciwstawnych poglądach. Jedni sądzą, że obecna sytuacja polityczna uniemożliwia rzetelne przeprowadzenie lustracji, inni zaś wierzą w taką możliwość niezależnie od układu sił na scenie politycznej.

Podzielone są również zdania na temat tego, czy w związku ze zbliżającymi się wyborami do parlamentu lustracja stała się sprawą szczególnie pilną, czy też w okresie tym jest wiele pilniejszych problemów do rozwiązania.

Obserwujemy tylko niewielką przewagę osób, które uważają, że lustrację należy przeprowadzić przed najbliższymi wyborami do parlamentu, by przyszli posłowie i senatorowie byli wolni od jakichkolwiek podejrzeń. Można uznać, że w poglądzie tym wyraża się, sygnalizowana również w innym miejscu, społeczna tęsknota za odnową życia politycznego dzięki lustracji.

Większość społeczeństwa postrzega lustrację jako ważny problem społeczny i wskazuje na potrzebę uchwalenia ustawy lustracyjnej. Polacy wiążą z nią przede wszystkim nadzieję na realizację prawa do jawności życia publicznego, uzyskania informacji o zawartości akt MSW na swój temat, poznania prawdy. Liczą również na zadośćuczynienie sprawiedliwości i odnowę elit rządzących. Wprawdzie wśród respondentów przeważa pogląd, że byli współpracownicy Służby Bezpieczeństwa, pełniący obecnie ważne funkcje w państwie, powinni zostać usunięci ze swoich stanowisk, jednak wraz z upływem czasu maleje liczba zwolenników zastosowania tego typu sankcji.

Zdecydowana większość społeczeństwa opowiada się za obowiązkową lustracją przedstawicieli najwyższych władz wykonawczych i ustawodawczych, sądownictwa i prokuratury, a także innych urzędników wysokich szczebli oraz policjantów i oficerów wojska. Poddanie dziennikarzy obowiązkowej lustracji postuluje połowa społeczeństwa (49%), natomiast znacznie więcej respondentów (60%) domaga się tego w odniesieniu do osób pełniących kierownicze funkcje w telewizji.

Widać więc, że lustracja nie jest dla Polaków tylko grą polityczną. Opinia, że została ona wymyślona po to, aby oczernić i wyeliminować przeciwników politycznych, spotyka się obecnie ze znacznie większym sprzeciwem niż trzy lata temu.